

VIKARIELÄRARE.SE
PRESENTERAR

HISTORIA PAKETET

Ett poddpaket med lärarhandledning
och elevuppgifter

Lärarhandledning Historiapaketet årskurs 4-6

Historiapaketet årskurs 4-6 går igenom det centrala innehållet i Historia för årskurs 4-6. Syftet med Historiapaketet är att du som lärare ska ha ett komplement till ditt läromedel eller stöd om du inte har något läromedel.

INNEHÅLL Historiapaketet åk 4-6

Alla poddar finns här: <https://vikarielarare.se/for-larare/historiapaketet/>

Serie 1: Kulturmöten och statsbildning, cirka 800-1500

- avsnitt 1: Vikingar och Hansan
- avsnitt 2: Kvinnor, barn och män
- avsnitt 3: Sverige och Kristendomen
- avsnitt 4: Vad är en källa och hur framställs historien?

Serie 2: Maktförhållanden och levnadsvillkor i Norden, cirka 1500-1800

- avsnitt 1: Gustav Vasa och reformationen
- avsnitt 2: Östersjöväldet
- avsnitt 3: De fyra stånden: Adel, präster, borgare och bönder
- avsnitt 4: Frihetstiden och den gustavianska tiden
- avsnitt 5: Historiska källor 1500-1800-talet

Serie 3: Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800-1900

- avsnitt 1: En ny verklighet - ett litet Sverige
- avsnitt 2: Jordbruk, industrialisering och livsvillkor
- avsnitt 3: Emigrationen
- avsnitt 4: Historiska källor och hur vi ser på perioden idag

Förklaring

Ett avsnitt med tillhörande arbetsmaterial ska fylla en lektion om 40 minuter men går att utvidga till en 60 minuters lektion.

Till varje avsnitt finns en eller flera uppgifter. Dessa uppgifter utgår från kooperativa metoder och syftet är att eleverna ska lära sig tillsammans och av varandra. Metoderna som används kommer att återkomma så att du som lärare inte behöver förklara arbets sättet till varje metod, varje lektion. Vi utgår från 4 metoder och dessa återkommer alltså i varje serie. Vi förklarar metoderna under rubriken "metoder".

Efter varje serie finns ett avstämningsprov vars syfte är att du som lärare kan checka av att dina elever tagit till sig det centrala innehållet.

Arbetsgång

För att du och dina elever på bästa vis ska kunna tillgodogöra er informationen i poddpaketet så rekommenderar vi att ni följer följande arbetsgång.

1. Du som lärare lyssnar igenom podcasten enskilt. Titta på vår begreppslista med svåra begrepp och ord kan presenteras för eleverna innan lyssning och lägg eventuellt till dom du tycker saknas. Skriv ut eller gör iordning materialet du behöver för lektionen. Länk till podcast finner du i detta dokument.
2. Gå igenom begreppen som finns i lärarhandledningen för avsnittet.

3. Lyssna på podcasten tillsammans med eleverna. Var inte rädd för att trycka på paus eller lyssna igen på de delar som kan vara svåra.
4. Gör de tillhörande uppgifterna som du finner i dokumentet.
5. Gå igenom uppgifterna tillsammans.
6. Genomför den sista uppgiften, Exit-ticket. Samla in den och bedöm den.

Metoder

Övningarna som ni kommer att arbeta med i Historiapaketet är baserade på kooperativt lärande metoder, dessa kommer att varvas i avsnitten. Nedan följer instruktionerna till de metoder ni kommer att möta i lärarhandledningen. Materialet du som lärare behöver skriva ut till respektive avsnitt finns i respektive avsnittshandledning.

Varje lektion avslutas med ett "Exit ticket" där man på ett snabbt och smidigt sätt ser vilka elever som hängt med under lektionen. Materialet till Exit-ticket finns i respektive avsnittshandledning.

Stations samtal

1. Skriv ut/skriv ner frågorna i avsnittshandlingen på separata lappar.
2. Sätt upp lapparna runt om i klassrummet med jämna mellanrum.
3. Dela in eleverna i grupper om 2-4 personer. Ge varje grupp ett papper att anteckna svar på (antingen ett svarpapper per grupp eller ett svarpapper per person).
4. Eleverna går gruppvis runt och diskuterar en fråga i taget.
5. Ni går igenom frågorna i helklass.

Fråga fråga byt

1. Varje elev får ett kort med ett ord/begrepp. Du behöver alltså klippa ut orden så det finns ett ord per lapp. Orden finns i respektive lektionsplanering.
2. Eleverna går runt i klassrummet med handen uppe.
3. När eleverna möter en annan som har sin hand uppe så gör de en high five varvid den första eleven säger sitt ord/begrepp och den andra eleven förklarar ordet/begreppet. Därefter säger elev 2 sitt ord och elev 1 förklarar. Eleverna byter kort om båda kan förklara den andras ord. Om en elev inte kan så förklarar den andra eleven kortet och eleverna byter då inte kort med varandra.
4. övningen fortsätter tills läraren bryter.

Sant eller falskt

1. Dela in eleverna i grupper om 2-4 personer.

2. Dela ut lappar med olika påståenden samt ett grönt och ett rött papper till paren/grupperna. Du behöver skriva ut påståendena som finns i respektive lektionsplanering till varje grupp.
3. Var och en läser och funderar över påståendena enskilt.
4. Paret/gruppen går igenom ett påstående i taget och motiverar för varandra om påståendet är sant eller falskt. Fokus är att motivera för varandra.
5. Om paret/gruppen är överens om att påståendet är sant lägger de lappen på gröna pappret, om de är överens om att det är falsk placerar de lappen på röd och om de inte är överens lägger de påståendet i mitten.
6. Paren/grupperna fortsätter tills de är klara eller läraren bryter.

Vandrande reportern

1. Dela in eleverna i grupper om 2-4 personer.
2. Dela ut material att anteckna på till varje par/grupp.
3. Du ställer en fråga av öppen karaktär eller en fråga som kräver ett längre svar och låser sedan eleverna tänka enskilt i 30 sekunder (eller tid som du själv bestämmer).
4. Nu får paret/gruppen prata med varandra och gemensamt komma fram till ett svar som de skriver ner. Nu startar du åter igen en timer. Det ska vara tillräckligt lång tid för att eleverna ska hinna börja sitt svar men inte färdigställa.
5. Under tiden eleverna arbetar med sina svar går du som lärare runt och stöttar/hjälper där det behövs.
6. När timern ringer ska eleverna släppa pennan.
7. Du säger "Dags för reportern att vandra runt". Du ber nu en elev ur varje par/grupp att ställa sig upp (vilken elev det är kan du antingen bestämma i förväg eller också bestämma nu, slumpmässigt).
8. Rapporten går nu till en annan grupp och frågar hur de löst uppgiften.
9. Reporter återvänder till sin grupp och delger medlemmarna den andra gruppens lösning.
10. Nu får grupperna tid att lösa klart uppgiften.
11. Om ni hinner går ni igenom i helklass annars kan du samla in gruppernas anteckningar.

Exit-ticket

Exit-ticket är i Historiapaketet en avslutande uppgift där kunskaper från lektionen sammanfattas/stäms av. Som exempelvis "På vilka sätt påverkade Vikingarna resor livet hemma i Sverige? Vad fick det med sig i form av saker och kultur?"

Tidigare har eleven kanske mött Exit-ticket med frågor där svaret är reflekterande över elevens lärande som exempelvis "vad har du lärt dig idag?" "Vad var roligt på lektionen idag?"

Exit-ticket frågan kan du skriva upp på tavlan så svara eleverna på papper och lämnar in till dig (alternativt om ni har nåt bra digitalt system där eleverna kan skicka in sina svar.)

Avsnittshandledning

Serie 1:

INNEHÅLL:

[Vikingar och Hansan](#)

[Kvinnor, barn och män](#)

[Sverige och Kristendomen](#)

[Vad är en källa och hur framställs historien?](#)

[Avstämningsprov serie 1](#)

Vikingar och Hansan

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom de **fetstilta** begreppen nedan (och eventuellt valfria andra som du själv väljer). Märk att de **fetstilta** orden inte är de viktigaste utan de fetstilta är de som vi inte går igenom i avsnittet. Övriga ord förklaras.)

2. Genomför "Fråga-fråga-byt". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Begreppen/frågorna är:

Viking

Legendarisk

När var vikingatiden?

Var levde vikingarna främst?

Vikingatiden

Vikinga resor

"Dra i viking"

Långhus

Eldstad

Vindöga

Sysslor

Vikingaskepp

Fören

Aktern

Trälar

Asatro

Nordisk mytologi

Stockholms blodbad

Medeltiden

Hansan

Medeltida handelsallians

Handelsstäder

Lubeck

Handelsmän

Handelsutbyte

Nordens kulturmöten

Klogg

Skeppsbyggare

Tolkar

Kulturmöten

3. Exitticket:

På vilka sätt påverkade Vikingarna resor livet hemma i Sverige? Vad fick det med sig i form av saker och kultur?

Kvinnor barn och män

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

levnadsvillkor, plundra, självständiga, handelsmän, dominera, asatro, handelsbodas, änka, maktposition.

2. Genomför "vandrande reportern". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågan:

Vilken kategori människor (kvinnor, män eller barn) hade bäst respektive sämst liv under vikingatiden respektive medeltiden, enligt dig/ er -motivera ditt svar.

3. Exit ticket:

Hur förändrades kvinnans roll från vikingatiden till medeltiden?

Hur Sverige kristnades

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom följande begrepp:

Asator, nordisk mytologi, Birka, generationer, lärjunge, källkritik, Romarriket, Norden, Landstingen

2. Genomför "Stationssamtal". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågorna är:

Vad innebär religionsskifte?

När kristnades Sverige?

Vem var Ansgar?

Hur kommer det sig att man länge trodde att Ansgar kristnade Sverige?

Vad hade romarriket för roll i Sveriges kristnande?

En del forskare delar in Sveriges kristnande i 3 faser, vilka är dessa och vad hände i varje fas?

Vad var Skänninge möte och vad innebar det?

3. Exit ticket:

Skriv 3-5 meningar om hur det gick till när Sverige kristnades.

Vad är en källa och hur framställs den kopplat till Vikingar och Vikingatiden

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

tidsperiod, arkeologi, historiska kvarlevor

2. Genomför "Sant eller falskt". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Påståendena är:

- Man kan alltid lita på skriftliga källor.
- Bevis från nya källor gör att vi då och då behöver redigera vår bild av historiska händelser/platser/personer.
- Exempel på källor är tidningar, intervjuer och arkeologiska fynd.
- Arkeologer är de som skriver historiska berättelser.
- Källor kan jämföras med "bevis".
- Kvarlevor är endast sådant som man hittar och som varit vid liv, som exempelvis skelett.
- Det finns olika typer av berättande källor.
- Man ska alltid ifrågasätta källor.
- Källkritik betyder att man inte tror på källor.
- Vikingar framställs i populärkulturen som starka, råa, krigslystna och våldsamma.
- Vikingarnas hjälmar var beklädda med horn.

3. Exit ticket

Vad behöver du fråga dig själv för att ta reda på/reflektera över om en källa är trovärdig eller ej?

Avstämningsprov serie 1

1. Sverige kristnades mellan år 400- 1248. Det här var en lång process och den beskrivs ha skett i tre faser. Kan du beskriva dessa faser?
2. Hur beskrivs vikingarna oftast i populärkulturen och stämmer den bilden av de verkligen vikingarna?
3. Hur förändrades kvinnans roll och ställning i samhället från vikingatiden till medeltiden?
4. Varför var det farligt att vara barn under vikingatiden?
5. Kan du komma på några likheter respektive skillnader mellan hur människor levde under vikingatiden jämfört med idag?
6. På vilket sätt kan man säga att en detektiv arbetar på liknande sätt som en historiker?
7. Vad var Hansan?
8. Vad fick vikingarna med sig hem under sina vikingaresor?
9. Skriv och berätta det du vet om hur människor levde under vikingatiden.
10. Varför är det viktigt att tillämpa källkritik?

Serie 2

INNEHÅLL:

[Gustaf Vasa och reformationen](#)

[Östersjöväldet](#)

[De fyra stånden](#)

[Frihetstiden och Gustavianska tiden](#)

[Historiska källor kopplat till 1500-1800-talet](#)

[Avstämningsprov serie 2](#)

Gustaf Vasa och reformationen

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

besestrar, uppror, adelsman, befrielsekrig, hyttor, motsträvig, fogdar,

2. Genomför "sant eller falskt". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Påståendena är:

- Sverige var aldrig med i Kalmarunionen.
- Det var Danmark som var drivande i unionen.
- Danmarks kung hette Sten Sture.
- Gustav Vasa hette egentligen Gustaf Eriksson.
- Sverige bryter sig ur Kalmarunionen.
- Sverige har skulder till Lubeck.
- Gustaf Vasa behövde pengar.
- Kyrkan lånade gärna ut pengar till Gustaf Vasa.
- Munken Martin Luther var positiv till katolska kyrkan.
- Sverige gick från att ha varit katolskt till att bli protestantiskt.
- Under Gustav Vasa går Sverige till att bli ett mer enat rike och kungens kontroll över landet stärks.

3. Exit ticket: På vilka sätt påverkade Gustaf Vasa Sverige?

Östersjöväldet

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

stormaktstiden, baltikum, "ta tull", dominera, plundrat, överrumplade, valloner, handlingskraftig, enväldig, provinser

2. Genomför "fråga-fråga-byt". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Begreppen/frågorna är:

Historisk karta

Stormaktstiden

Vad kallas perioden mellan 1611-1721?

Militär

Landområden

Gustav Vasa

Utrikespolitik

Stormakt

Erövra

Baltikum

Finska viken

Östersjön

Dominera

Tull

Transportleder

Handelsstäder

Gustaf den II Adolf

Religionskrig

Protestanter

Katoliker

Arme

"Lejonet från Norden"

Slaget vid Lutzen

Marschera

Lantmåteri

Adel

Lunginflammation

Indelningsverket

Drängar

Revansch

Det stora Nordiska kriget

Slaget vid Poltava

Provinser

3. Exit ticket: Varför var Östersjön viktig?

De fyra stånden

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

generationer, Norden, producera, befolkning, prästgård,

2. Genomför "vandrande reportern". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågan: Vilka likheter respektive skillnader finns det mellan de fyra stånden?

3. Exit ticket:

Vilka var de fyra stånden och skriv en sak om respektive stånd.

Frihetstiden och den Gustavianska tiden

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

stormakt, representera, stånden (adel, präster, borgare, bönder), revansch, politiska partier, tolerans, naturtillgångar, upptäcktsfärd

2. Genomför "fråga-fråga -byt". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Begreppen/frågorna är: ‘

Stormakt

Frihetstiden

Perioden 1719-1772

Kung

Drottning

Riksdag

Karl den XII

Ulrika Eleonora

Krigstrött

Utfattig

Överlämna tronen

Fredrik den I

Regering

"Hattar"

"Mössor"

Rikedomar

Carl Von Linne

Industrialisering

Anna Maria Ruckerschöld

Statliga skolor

Hushållskunskap

"I luven på varandra"

Korruption

Dödsstraff

Ostindiska kompaniet

Gustaf den III

Stånden: Adel, präster, borgare, bönder

Revansch

Sponsra

Politiska partier på den här tiden

3. Exit ticket:

Beskriv skillnaderna mellan de två politiska partierna "hattarna" och "mössorna".

Historiska källor kopplat till 1500-1800-talet

1. **Lyssna på avsnittet och gå igenom följande begrepp:**
avtal, testamenten, protokoll, gravyrer, hierarki, imperier.
2. **Genomför "Stations samtal".** Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågorna är:

Varför finns det fler källor från perioden 1500-1800 än perioden 800-1500?

Vilka typer av källor finns från perioden 1500-1800?

Vad innebär räkenskaper?

På vilka sätt är bilder en bra källor?

På vilka sätt kan olika typer av källor "samarbeta"?

Ge exempel på vad arkeologiska fynd kan vara?

Vad kan brev och dagböcker avslöja?

Vad kan gamla kartor berätta?

3. **Exit ticket:**
Vad innebär historiebruk?

Avstämningsprov serie 2

1. Nämn tre förändringar för Sverige som Gustaf Vasa förde med sig.
2. Vem var Martin Luther?
3. Varför var Östersjön så viktig för Sverige under tiden för Östersjöväldet?
4. Berätta om slaget vid Lutzen.
5. Vilka var de fyra stånden?
6. Beskriv likheter mellan adel och präster.
7. Inom vilket stånd ingick de allra flesta människorna?
8. Nämn några olika källor som man hittar från perioden 1500-1800.
9. Vad berättar gamla kartor för oss idag?
10. Vilka var hattarna och mössorna?

Serie 3:

INNEHÅLL:

[En ny verklighet - ett litet Sverige](#)

[Jordbruk, industrialisering och livsvillkor](#)

[Emigrationen](#)

[Historiska källor och hur vi ser på perioden idag](#)

[Avstämningsprov serie 3](#)

En ny verklighet - ett litet Sverige

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom följande begrepp:

Napoleon, maktbalans, union, folkskolor, bestämmanderätt, ledamöter

2. Genomför "Station Samtal". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågorna är:

- Vilka var utmaningarna som Sverige stod inför i början av 1800-talet?
- Vad var regeringsformen?
- Vilka anledningar finns till att Jean Baptiste Bernadotte blev kung i Sverige?
- Vad innebar nationalismen?
- Vad menas med en socken?
- Vad blev effekterna av att alla barn i Sverige nu fick rätt till skolgång?
- Vilka var det som fick vara med och rösta i den nya "tvåkammarriksdagen"?
- Vad är det som sker som gör att Sverige inte längre är någon stormakt?

3. Exit ticket:

Vad blir konsekvenserna av att kungen får mindre makt och riksdagen mer?

Jordbruk, industrialisering och livsvillkor

1. **Lyssna på avsnittet och gå igenom följande begrepp:**
spannmål, smittkoppor, jordlotter
2. **Genomför "Fråga-Fråga-Byt"**. Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Begrepp:

Fred
Vaccin
Potät
"Det stora nordiska kriget"
Napolionkriget
Soldat
Slagfält
Fredliga soldater
Plundrar
Smittkoppor
"Skördar liv"
Livsmedel
Skörda
Brännvin
Spannmål
Befolkningsökning
Jordbruk
Jordlotter
Grödor
Uppodlad jord
Inflytelsesrik
Industrialisering
Kungamakt
Borgare
Förmögna
Medelklass
Arbetarklass
Handelsbodare
Hygien
Skiftesreformerna
Befolkningsökning

3. Exit ticket:

Författaren Esaias Tegnér menar att "Freden, vaccinet och potäten" var orsakerna till att Sverige under 1800-talet utvecklades och befolkningen ökade kraftigt. Kan du förklara varför?

Emigrationen

1. Lyssna på avsnittet och gå igenom begreppen nedan:

allmänbildande, överbefolkning, färdkost, koffert, Amerikanska urbefolkningen, förträngs, svenskättling.

2. Genomför "Vandrande reportern". Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Frågan: När en familj eller enskild individ bestämde sig för att emigrera ställdes dom inför tuffa utmaningar, vilka utmaningar kan det ha varit?

3. Exit ticket: Vilken var den största anledningen till att människor emigrerade?

Historiska källor och hur vi ser på perioden idag

1. **Lyssna på avsnittet och gå igenom följande begrepp:** aktörer, framställs, kyrkbok, äktenskap, oäkting, socken, porträtt, förmögen
2. **Genomför "Sant eller falsk".** Instruktioner till metoden finns i lärarhandledningen.

Påståendena är:

- Den som hittar historiska källor är ofta vegetarianer. (falskt)
- En källa en exempelvis vara en runsten. (sant)
- Kyrkböckerna är biblar. (falskt)
- Att födas utanför äktenskapet var något negativt. (sant)
- Under 1800-talet flyttade många svenskar till Amerika. (sant)
- Kyrkböckerna är en bra källa om man vill släktforska. (sant)
- Husförhör var en kontroll som kyrkan genomförde för att kontrollera att församlingen kunde kristendomen med mera. (sant)
- De flesta kyrkböcker finns inte på internet. (falskt)
- Det finns inga fotografier från 1800-talet. (falskt)
- potatisen blev populär under den här tiden. (sant)
- Årstafruns dagböcker är en viktig källa för att förstå livet för en kvinna som drev ett stort jordbruk. (sant)

Avstämningsprov serie 3

1. Tanken på Nationen blev ännu viktigare under 1800-talet och detta visade sig bland annat genom hur man skulle klä sig. Kan du ge ett till exempel på hur det visade sig?
2. Vad är anledningen till att man hämtar Jean Baptist Bernadotte från Frankrike till att bli kung i Sverige?
3. Vad blev konsekvenserna av att vi uppfann vaccinet?
4. Nämn en ny gröda som kom till Sverige och som blev mycket viktig (även för oss idag).
5. Kan du berätta om vad industrialisering är?
6. Varför emigrerade många svenskar?
7. Nämn några konsekvenser som blev av att många emigrerade.
8. Vad är en källa?
9. Ge exempel på en vanlig källa från 1800-talet.
10. Vad kan man läsa om i kyrkböcker?